

Diskriminace dětí ve vzdělávání

Aktuální k 31. březnu 2025

Článek 2 Protokolu č. 1 Úmluvy

Nikomu nesmí být odepřeno právo na vzdělání. Při výkonu jakýchkoli funkcí v oblasti výchovy a výuky, které stát vykonává, bude respektovat právo rodičů zajišťovat tuto výchovu a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.

Článek 14 Úmluvy

Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

Obecné zásady a jejich aplikace

Právo na vzdělání

„49. (...) v demokratické společnosti je právo na vzdělání klíčovým předpokladem uplatňování lidských práv a zaujímá přední postavení (...), školství je v moderním státě jednou z nejdůležitějších veřejných služeb. Taktéž nicméně uznává, že se jedná o službu složitou na organizaci a nákladnou na řízení a že prostředky, které na ni mohou úřady věnovat, jsou omezené. (...) [P]ři rozhodování o regulaci přístupu ke vzdělání stát musí nastolit rovnováhu mezi vzdělávacími potřebami osob ve své jurisdikci na jedné straně a omezené schopnosti na ně reagovat na straně druhé. Soud však nemůže ignorovat skutečnost, že na rozdíl od některých jiných služeb poskytovaných veřejnou správou, vzdělání je právo přímo chráněné Úmluvou (...).“

G. L. proti Itálii

č. 59751/15, rozsudek ze dne 10. září 2020

„43. (...) Ačkoliv článek 2 Protokolu č. 1 nelze vykládat tak, že by vyžadoval, aby smluvní státy zřizovaly nebo dotovaly zvláštní vzdělávací zařízení, každý stát, který taková zařízení má, má povinnost zajistit k nim účinný přístup. Jinými slovy, přístup ke vzdělávacím institucím, které v daném okamžiku existují, tvoří nedílnou součást práva stanoveného v první větě článku 2 Protokolu č. 1 (...).“

Çam proti Turecku

č. 51500/08, rozsudek ze dne 23. února 2016

Výklad článku 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě

„53. (...) při výkladu a použití článku 2 Protokolu č. 1 je třeba brát v úvahu všechna pravidla a všechny zásady mezinárodního práva použitelného na vztahy mezi smluvními stranami a že Úmluva musí být, pokud možno, vykládána tak, aby byla v souladu s ostatními pravidly mezinárodního práva, kterého je nedílnou součástí (...). Je proto třeba v tomto případě vzít v úvahu ustanovení týkající se práva na vzdělání stanovené v nástrojích, jakými jsou například revidovaná Evropská sociální charta nebo Úmluva Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením (...).“

Čam proti Turecku

č. 51500/08, rozsudek ze dne 23. února 2016

Úrovně vzdělávání

„134. První věta článku 2 Protokolu č. 1 stanoví, že nikomu nesmí být odepřeno právo na vzdělání. Ačkoliv v tomto ustanovení není žádná zmínka o vysokoškolském vzdělání, nic nenasvědčuje tomu, že se nevztahuje na všechny úrovně vzdělání, včetně vysokého školství.“

Leyla Şahin proti Turecku

č. 44774/98, rozsudek ze dne 10. listopadu 2005

„112. Lotyšsko je jedním z těch států, které zavedly povinné předškolní vzdělávání. Před zahájením formální školní docházky musí děti v Lotyšsku absolvovat alespoň poslední dva roky předškolního vzdělávání. Povinné vzdělávání v Lotyšsku tedy začíná již od pěti let a předškolní část trvá přibližně dva roky. Jak uvedl lotyšský Ústavní soud, jedná se o druhou fázi předškolního vzdělávání. [...]“

121. (...) první stupeň předškolního vzdělávání v Lotyšsku (pro děti ve věku od jednoho a půl roku do pěti let) nespadá do obecné působnosti článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14 (...).

122. (...) druhý stupeň předškolního vzdělávání v Lotyšsku (pro děti ve věku od pěti do sedmi let) spadá do působnosti článku 2 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14 (...).“

Djeri a ostatní proti Lotyšsku

č. 50942/20, rozsudek ze dne 18. července 2024

Diskriminace v přístupu ke vzdělání

„175. (...) diskriminace spočívá v rozdílném zacházení s osobami nacházejícími se ve srovnatelné situaci, a to bez objektivního a rozumného zdůvodnění (...). Článek 14 však členským státům nezakazuje zacházet s určitými skupinami rozdílně ve snaze o vyrovnání jejich „faktické nerovnosti“; za jistých okolností totiž může právě situace, kdy bez objektivního a rozumného zdůvodnění nebylo zajištěno rozdílné zacházení za účelem nápravy nerovnosti, zakládat porušení tohoto článku (...).“

D. H. a ostatní proti České republice

č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007

„54. (...) „bez objektivního a rozumného ospravedlnění“ znamená, že sporné rozlišování nesleduje „legitimní cíl“ nebo že neexistuje „rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem“. (...). Smluvní stát požívá

prostor pro uvážení při posuzování, zda a do jaké míry rozdíly v jinak obdobných situacích odůvodňují rozdílné zacházení (...).“

Çam proti Turecku

č. 51500/08, rozsudek ze dne 23. února 2016

„54. (...) pokud se omezení základních práv vztahuje na kategorii zvláště zranitelné populace, která v minulosti utrpěla významnou diskriminaci, prostor pro uvážení, který má stát k dispozici, je výrazně omezen a k uplatnění dotčeného omezení by jej měly vést pouze velmi vážné důvody (...).“

G. L. proti Itálii

č. 59751/15, rozsudek ze dne 10. září 2020

Nepřímá diskriminace

„184. (...) [R]ozdílné zacházení může mít podobu nepřiměřeně nepříznivého dopadu politiky nebo opatření, které jsou sice vyjádřeny neutrálně, na určitou skupinu osob však mají diskriminační účinek (...). V souladu například se směrnicemi Rady č. 97/80/ES a 2000/43/ES (...) a s definicí stanovenou ECRI (...) se taková situace může rovnat „nepřímé diskriminaci“, která však nutně nevyžaduje diskriminační úmysl.“

D. H. a ostatní proti České republice

č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007

„150. (...) obecná politika nebo opatření, které jsou na první pohled neutrální, ale mají nepřiměřeně škodlivé dopady na jednotlivce nebo skupiny osob, jež jsou (...) identifikovatelné pouze na základě etnického kritéria, mohou být považovány za diskriminační, i když nejsou konkrétně zaměřeny proti této skupině, pokud takové opatření není objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení nejsou vhodné, nezbytné a přiměřené. Dále, diskriminace potenciálně v rozporu s Úmluvou může vyplývat z faktické situace. (...)“

Oršuš a ostatní proti Chorvatsku

č. 15766/03, rozsudek velkého senátu ze dne 16. března 2010

Důkazní břemeno

„150. (...) pokud stěžovatel předloží *prima facie* důkazy o tom, že dopad určitého opatření nebo praxe je diskriminační, důkazní břemeno se přesouvá na stát, který musí prokázat, že rozdílné zacházení není diskriminační.“

Oršuš a ostatní proti Chorvatsku

č. 15766/03, rozsudek velkého senátu ze dne 16. března 2010

„178. Pokud jde o skutečnosti, které mohou představovat takový nepřímý důkaz, a přenést tak důkazní břemeno na žalovanou stát, Soud prohlásil (...), že v řízení před ním neexistuje žádná procesní překážka pro přípustnost důkazů nebo předem určené postupy pro jejich hodnocení. Soud totiž přijímá závěry, které jsou podle jeho názoru podpořeny volným zhodnocením všech důkazů, včetně závěrů, které vyplývají ze skutkových okolností a z tvrzení stran. Podle ustálené judikatury Soudu může důkaz vyplývat i ze souboru dostatečně závažných, přesných a navzájem se

shodujících nepřímých důkazů nebo nevyvrácených domněnek. Krom toho míra přesvědčení nezbytná pro učinění určitého závěru, a v této souvislosti i pro rozložení důkazního břemene, je těsně spjata se specifičností skutkových okolností, s povahou uplatněných tvrzení a s právem chráněným Úmluvou, o které se v daném případě jedná.

179. (...) v řízení podle Úmluvy neplatí vždy striktně zásada *affirmanti incumbit probatio* {kdo tvrdí, dokazuje (...)}. Za určitých okolností, kdy jsou předmětné události zcela nebo z velké části známy pouze úřadům, důkazní břemeno leží podle Soudu na straně těchto úřadů, které musejí podat uspokojivé a přesvědčivé vysvětlení (...). Ve věci *Natchova a ostatní* (...) Soud sice rozhodl, že navrhovaný postup je obtížně aplikovatelný na projednávanou věc, kde je uplatňováno tvrzení, že násilné jednání bylo motivováno rasovými předsudky, nevyloučil však možnost žádat v jiných případech tvrzené diskriminace po žalované vládě, aby vyvrátila obhájitelnou námitku založenou na diskriminaci. V té souvislosti podotkl, že v právních řádech mnoha zemí platí, že je-li dokázán diskriminační účinek určité politiky, rozhodnutí nebo praxe v oblasti zaměstnání nebo poskytování služeb, není nutno v souvislosti s tvrzenou diskriminací prokazovat úmysl. [...]

186. (...) pro stěžovatele může být prokázání diskriminačního zacházení obtížné (...). Aby byla dotčeným osobám zaručena účinná ochrana jejich práv, musí pro ně v případě tvrzené nepřímé diskriminace platit méně přísná pravidla dokazování.“

D. H. a ostatní proti České republice

č. 57325/00, rozsudek ze dne 13. listopadu 2007

"83.(...) Pokud jde o posouzení dopadu opatření nebo praxe na jednotlivce nebo skupinu, statistiky, které se při kritickém zkoumání jeví jako spolehlivé a významné, budou dostatečné k tomu, aby představovaly *prima facie* důkaz, který je žadatel povinen předložit. To však neznamená, že nepřímou diskriminaci nelze prokázat bez statistických důkazů. (...)"

Salay proti Slovensku

č. 29359/22, rozsudek ze dne 27. února 2025

Etnická diskriminace

„176. Diskriminace založená mimo jiné na etnickém původu určité osoby je formou rasové diskriminace. Jedná se o obzvlášť zavrženíhodnou diskriminaci, která vzhledem ke svým nebezpečným důsledkům vyžaduje od úřadů mimořádnou ostražitost a ráznou reakci. Úřady proto musí využívat veškerých prostředků k potírání rasismu, a posilovat tak demokratické pojetí společnosti, kde různorodost není vnímána jako hrozba, ale jako bohatství (...). Soud také rozhodl, že v současné demokratické společnosti vybudované na principu plurality a respektu k rozličným kulturám nemůže být rozdílné zacházení, které je založeno výlučně nebo v rozhodující míře na etnickém původu osoby, objektivně odůvodněné (...).“

D. H. a ostatní proti České republice

č. 57325/00, rozsudek ze dne 13. listopadu 2007

Diskriminace Romů a jejich segregace

„182. (...) kvůli své nestálosti a věčnému vykořevení tvoří Romové znevýhodněnou a zranitelnou menšinu, která vykazuje zvláštní specifika {viz také obecné stanovisko v doporučení Parlamentního shromáždění č. 1203 (1993) o Romech v Evropě, a bod 4 jeho doporučení č. 1557 (2002) o právním postavení Romů v Evropě}. Jak již Soud uvedl ve své dřívější judikatuře, Romové proto vyžadují zvláštní ochranu (...). Jak to dokládají aktivity mnoha evropských a

mezinárodních organizací včetně doporučení orgánů Rady Evropy (...), tato ochrana se vztahuje i na oblast vzdělání. (...)"

D. H. a ostatní proti České republice

č. 57325/00, rozsudek ze dne 13. listopadu 2007

„148. (...) zranitelná pozice Romů vyžaduje, aby byla věnována zvláštní pozornost jejich potřebám a jejich vlastnímu způsobu života jak v rámci příslušné právní úpravy, tak při vydávání rozhodnutí v konkrétních případech (...).“

Oršuš a ostatní proti Chorvatsku

č. 15766/03, rozsudek ze dne 16. března 2010

Umísťování do zvláštních škol a pozitivní závazky

„91. Soud považuje za nezbytné zdůraznit význam zavedení adekvátního systému hodnocení schopností dětí, které mají nedostatky v učení, s cílem pomoci jim dosáhnout potřebné úrovně. Pokud se dotčení žáci (...) řadí k etnické menšině, je takový systém nezbytný především k zajištění jejich případného zařazení do speciálních tříd na základě nediskriminačních kritérií. (...) zavedení takového systému rovněž přispělo k tomu, aby stěžovatelé a jejich děti neměli pocit, že jejich umístění do přípravných tříd bylo motivováno segregací. Soud sice uznává, že mu nepřísluší rozhodovat o této psychologicko-pedagogické otázce, nicméně se domnívá, že by takové opatření výrazně přispělo k nerušené integraci žáků romského původu nejen do běžných tříd, ale i do místní společnosti.“

Sampanis a ostatní proti Řecku

č. 32526/05, rozsudek ze dne 5. června 2008

„97. (...) je obecně přijímáno, že diagnostické metody používané k určení intelektuální kapacity dítěte v dané době byly nedokonalé (...). V této souvislosti Soud v případě *Horváth a Kiss* (...) poznamenal, že nevhodné umísťování romských dětí do speciálních škol má dlouhou historii po celé Evropě, a rozhodl, že v situacích zahrnujících uznanou zaujatost v předchozích postupech umísťování má stát pozitivní povinnost zabránit pokračování minulé diskriminace nebo diskriminačních praktik maskovaných jako údajně neutrální praktiky (...). Státu tedy příslušelo prokázat, že dotyčné testy a jejich aplikace jsou schopny spravedlivě a objektivně určit akademické schopnosti a intelektuální kapacitu osoby (tamtéž, § 117). [...]

100. V této souvislosti, ačkoli si je vědom, že jeho úlohou není posuzovat platnost použitých testů nebo identifikovat nejmodernější, kulturně nejméně zaujatý test dle akademických schopností, Soud je povolán zjistit, zda byly učiněny dobré víře snahy o zavedení nediskriminačního testování (...).

Salay proti Slovensku

č. 29359/22, rozsudek ze dne 27. února 2025

104. V kontextu práva na vzdělání členů skupin, které v minulosti čelily diskriminaci ve vzdělávání a jejíž důsledky přetrvávají, vyžadují strukturální nedostatky zavedení pozitivních opatření, mimo jiné za účelem pomoci stěžovatelům s obtížemi, se kterými se setkali při plnění školních osnov. Tyto povinnosti jsou zvláště přísné v případech, kdy existuje skutečná historie přímé diskriminace. K řešení těchto problémů jsou proto zapotřebí další kroky, jako například aktivní a systematické zapojení příslušných sociálních služeb. [...]

127. Skutečnosti naznačují, že školní uspořádání pro romské žadatele s údajně mírným mentálním postižením nebo poruchou učení nebyla doprovázena dostatečnými zárukami, které by zajistily, že stát při uplatňování svého prostoru

pro uvážení v oblasti vzdělávání zohlední jejich zvláštní potřeby jako členů znevýhodněné třídy (...). V důsledku tohoto uspořádání byli žadatelé umístěni do škol pro děti s mentálním postižením, kde se vyučoval jednodušší učební plán než v běžných školách a kde byli izolováni od žáků z širší populace. V důsledku toho získali vzdělání, které neposkytovalo nezbytné záruky vyplývající z pozitivních závazků státu odstranit historickou rasovou segregaci ve speciálních školách. Poskytnuté vzdělání mohlo jejich obtíže ještě prohloubit a ohrozit jejich následný osobní rozvoj, místo aby jim pomohlo integrovat se do běžných škol a rozvíjet dovednosti, které by usnadnily jejich život mezi většinovou populací.“

Horváth a Kiss proti Maďarsku

č. 11146/11, rozsudek ze dne 29. ledna 2013

Povinnost přijmout desegregační opatření

„72. (...) i při absenci jakéhokoli diskriminačního úmyslu ze strany státu, (...) pokračování ve vzdělávání romských dětí na veřejné škole navštěvované výhradně Romy a rezignace na účinná opatření proti segregaci – například zařazení romských dětí do smíšených tříd na jiných školách (...) nebo přerozdělení školských obvodů – částečně v důsledku odporu rodičů neromských žáků, nelze považovat za objektivně odůvodněné legitimním cílem.“

Lavida a ostatní proti Řecku

č. 7973/10, rozsudek ze dne 30. května 2013

„74. (...) je především na státu, aby přijal pozitivní účinná opatření k nápravě faktické nerovnosti stěžovatelů a zabránil pokračování diskriminace, která vyplývala z jejich nadměrného zastoupení v G. S., čímž by přerušil jejich kruh marginalizace a umožnil jim žít jako rovní občané od raných fází jejich života (...).“

Elmazova a ostatní proti Severní Makedonii

č. 11811/20 a 13550/20, rozsudek ze dne 13. prosince 2022

„84. Podle názoru Soudu je klíčovou otázkou, zda vláda splnila svou pozitivní povinnost přijmout kroky k nápravě faktické nerovnosti stěžovatelů a zabránit pokračování diskriminace, která vyplývala z jejich nadměrného zastoupení ve škole, čímž by přerušila jejich kruh marginalizace a umožnila jim žít jako rovní občané od raných fází jejich života. V tomto ohledu vláda uvedla, že orgány okamžitě reagovaly na segregaci stěžovatelů. Nicméně (...) rozhodnutí odstranit etnické kritérium pro žáky, kteří se účastnili programu potravinové pomoci, ve snaze přilákat žáky všech etnik do školy, bylo přijato (...) téměř o rok a půl později po rozhodnutí Komisaře (...). Vláda nepředložila vysvětlení pro toto zpoždění, ani pro zpoždění v implementaci druhého opatření, které mělo podle všeho přispět k diverzifikaci studentů školy (...).“

X a ostatní proti Albánii

č. 73548/17, rozsudek ze dne 31. května 2022

„73. (...) Soud považuje za nedostatečné, aby etnická struktura obyvatel v rámci spádového území byla za daných okolností objektivním odůvodněním segregace Romů (...). Soud konstatuje, že etnické složení žáků v T. A. bylo zcela odlišné od G. S., přestože T. A. se nacházela 600 metrů od G. S. a patřila do stejného spádového území.

74. (...) Nebylo poskytnuto žádné vysvětlení, proč nebylo přijato žádné opatření k nápravě nevyváženosti etnického složení obou škol, nebo k přerozdělení školních obvodů, nebo proč nebylo přijato žádné jiné vhodné opatření k desegregaci, a to i přes opakované doporučení Ombudsmana v tomto ohledu (...). [...]

78. (...) i při absenci jakéhokoli diskriminačního úmyslu ze strany státu, Soud konstatuje, že segregace romských dětí ve školách (...) nemůže být považována za objektivně a rozumně odůvodněnou legitimním cílem.“

Elmazova a ostatní proti Severní Makedonii

č. 11811/20 a 13550/20, rozsudek ze dne 13. prosince 2022

Diskriminace z důvodu zdravotního postižení

„54. (...) pokud se omezení základních práv vztahuje na kategorii zvláště zranitelné populace, která v minulosti utrpěla významnou diskriminaci, prostor pro uvážení, který má stát k dispozici, je výrazně omezen a k uplatnění dotčeného omezení by jej měly vést pouze velmi vážné důvody. Soud již identifikoval řadu zranitelných kategorií obětí rozdílného zacházení z důvodu svých charakteristik nebo situace, zejména z důvodu zdravotního postižení (...). Nadto všechna opatření týkající se dětí se zdravotním postižením musí jako prioritu sledovat nejlepší zájem dítěte (...).“

G. L. proti Itálii

č. 59751/15, rozsudek ze dne 10. září 2020

Inkluzivní vzdělávání

„53. (...) musí Soud vzít v úvahu vývoj mezinárodního a evropského práva a reagovat například na konsenzus, který by se mohl na těchto úrovních objevit, pokud jde o normy, jichž má být dosaženo (...). V tomto smyslu zdůraznil význam základních zásad univerzality a nediskriminace, které byly mnohokrát zakotveny v mezinárodních textech, při výkonu práva na vzdělání (...). (...) tyto nástroje uznávají, že nejvhodnějším nástrojem k zajištění těchto základních zásad je inkluzivní vzdělávání, které se zaměřuje na podporu rovnosti šancí každého a zejména osob se zdravotním postižením (...). Inkluzivní vzdělávání je tak bezesporu součástí mezinárodní odpovědnosti států v této oblasti (...).“

G. L. proti Itálii

č. 59751/15, rozsudek ze dne 10. září 2020

Povinnost přijmout přiměřené úpravy

„104. (...) V této souvislosti považuje Soud za důležité zdůraznit, že a) článek 14 Úmluvy zakazuje diskriminaci na základě zdravotního postižení, které spadá pod „jiné postavení“, b) diskriminace může spočívat nejen v méně příznivém zacházení z důvodu zdravotního postižení bez rozumného a objektivního odůvodnění, ale také v nepřijetí „přiměřených úprav“ ve prospěch osoby se zdravotním postižením, c) pojem „přiměřených úprav“ je třeba v tomto kontextu chápat ve smyslu, který mu připisuje článek 2 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením (...), v jejímž světle je třeba vykládat článek 14 Úmluvy v této oblasti: „nezbytné a vhodné úpravy a přizpůsobení nepředstavují nepřiměřené břemeno, pokud je v konkrétní věci nutné, aby se osobám se zdravotním postižením zajistilo užívání jejich práv a svobod na rovnoprávném základě s ostatními“, d) „přiměřené úpravy“ v oblasti vzdělávání mohou nabývat různých materiálních nebo imateriálních podob – například vzdělávání učitelů, přizpůsobení učebních osnov nebo poskytnutí vhodných pomůcek, to vše zejména v závislosti na charakteru daného postižení – a není úkolem Soudu určit, jaká konkrétní opatření měla být v daném případě přijata, neboť vnitrostátní orgány jsou v tomto ohledu zásadně v lepší pozici, a tak musí přikládat značnou váhu rozhodnutím, která činí. [...]

122. (...) Článek 14 Úmluvy vyžaduje přiměřené úpravy, nikoli jakékoli myslitelné úpravy, které by mohly být provedeny za účelem zmírnění rozdílů vyplývajících z něčího zdravotního postižení bez ohledu na jejich náklady nebo praktické dopady (...).“

T. H. proti Bulharsku

č. 46519/20, rozsudek ze dne 11. dubna 2023

„66. (...) každé dítě má své specifické vzdělávací potřeby, což platí zejména pro děti se zdravotním postižením. (...) Vzhledem k tomu Soud zdůrazňuje, že není jeho úkolem určovat zdroje, které mají být zavedeny k uspokojení vzdělávacích potřeb dětí se zdravotním postižením. Vnitrostátní orgány jsou vzhledem k jejich přímému a neustálému kontaktu se životními podmínkami svých zemí v zásadě lépe vybaveny než mezinárodní soud k posouzení místních potřeb a podmínek v této oblasti. [...]

„67. (...) Soud zastává názor, že státy musí být při svých rozhodnutích v této oblasti obzvláště pečlivé, a to s ohledem na dopad těchto rozhodnutí na děti se zdravotním postižením, jejichž zvláštní zranitelnost nelze přehlížet (...).“

Çam proti Turecku

č. 51500/08, rozsudek ze dne 23. února 2016

"65. (...) pokud výkon závazku přijatého na základě Úmluvy vyžaduje ze strany státu pozitivní opatření, nemůže tento stát zůstat pouhým pasivním pozorovatelem (...). [...]

70. (...) schopnost osob se zdravotním postižením žít autonomně s plně rozvinutým smyslem pro důstojnost a sebeúctu je zásadní a tvoří ústřední prvek Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (...) a je rovněž jedním z hlavních aspektů doporučení přijatých Radou Evropy. Podobně Soud sám rozhodl, že samotnou podstatou Úmluvy je respekt k lidské důstojnosti a svobodě, což nutně zahrnuje svobodu jednotlivce činit vlastní rozhodnutí (...).

71. (...) mezinárodní právní nástroje uznávají poskytování různých forem asistence jako jedno z opatření k zajištění osobní mobility osob se zdravotním postižením a ke zlepšení jejich přístupu k budovám (...) ze spisového materiálu nevyplývá nic, co by přesvědčilo Soud, že daná podpora byla poskytnuta po skutečném zhodnocení potřeb stěžovatele a s upřímným zvážením jejich možných dopadů na jeho bezpečnost, důstojnost a autonomii.“

Enver Şahin proti Turecku

č. 23065/12, rozsudek ze dne 30. ledna 2018

Další diskriminační důvody

Neznalost jazyka

„157. (...) dočasné umístění dětí do oddělené třídy z důvodu nedostatečné znalosti jazyka není samo o sobě automaticky v rozporu s článkem 14 Úmluvy. (...) za určitých okolností by takové opatření sledovalo legitimní cíl přizpůsobení vzdělávacího systému specifickým potřebám dětí. Pokud však takové opatření nepřiměřeně nebo (...) výlučně postihuje příslušníky konkrétní etnické skupiny, je nezbytné zavést odpovídající záruky. Soud (...) musí posoudit, zda takové záruky existovaly v každé fázi implementace napadených opatření a zda byly účinné.“

Oršuš a ostatní proti Chorvatsku

č. 15766/03, rozsudek ze dne 16. března 2010

Genetické rysy

„38. (...) diskriminaci ve smyslu článku 14 mohou představovat pouze rozdíly v zacházení založené na osobní charakteristice (nebo postavení), podle které se osoby nebo skupiny osob navzájem odlišují (...). [...]

55. (...) vnitrostátní soudy neposkytly žádné odůvodnění týkající se souvislosti mezi tělesnou výškou kandidáta a jeho fyzickou silou. Nezdá se, že by měly k dispozici jakékoli studie, výzkumy, statistické údaje nebo jiný druh empirických důkazů, které by jejich rozhodnutí podpořily. (...) vnitrostátní soudy, spoléhající se výhradně na argumenty předložené ministerstvem (...), ztotožnily tělesnou výšku se silou, aniž by přitom uvedly jakékoli důvody pro své závěry.“

Moraru proti Rumunsku

č. 64480/19, rozsudek ze dne 8. listopadu 2022

Administrativní postavení a státní příslušnost

„52. (...) musely by být předloženy velmi závažné důvody, aby Soud považoval rozdílné zacházení založené výhradně na základě státní příslušnosti za slučitelné s Úmluvou (...). [...]

55. (...) při rozhodování o regulaci přístupu ke vzdělání, zejména o tom, zda bude zpoplatněno a pro koho, musí stát nalézt rovnováhu mezi vzdělávacími potřebami osob pod jeho jurisdikcí a svou omezenou kapacitou je uspokojit. Soud však nemůže přehlédnout skutečnost, že na rozdíl od některých jiných veřejných služeb (...) je vzdělání právem, které je přímo chráněno Úmluvou. (...). Zároveň se jedná o specifický druh veřejné služby, která nejenže přímo prospívá těm, kdo ji využívají, ale také slouží širším společenským funkcím. (...). Společnost má navíc v zájmu pluralismu, a tedy i demokracie zájem na integraci menšin (...).

56. Podle Soudu se míra uvážení státu v této oblasti zvyšuje s úrovní vzdělání v opačném poměru k jeho významu pro dotčené osoby i společnost jako celek. Na univerzitní úrovni, která je i dnes pro mnoho lidí stále volitelná, se vyšší školné pro cizince – a obecně školné – jeví jako běžné a v daném kontextu plně odůvodněné. Opačná situace platí pro základní školství, které poskytuje základní gramotnost a početní dovednosti, slouží k integraci do společnosti a v mnoha zemích je povinné (...).

57. Střední vzdělání (...) se nachází mezi těmito dvěma extrémy. Tento rozdíl potvrzuje odlišná formulace článku 28 odst. 1 Úmluvy OSN o právech dítěte, kde první pododstavec ukládá státům povinnost „učinit základní vzdělání povinným a dostupným zdarma pro všechny“, zatímco druhý a třetí pododstavec je pouze vyzývaví k „podpoře rozvoje různých forem středního vzdělání... a přijetí vhodných opatření, jako je zavedení bezplatného vzdělání a poskytování finanční pomoci v případě potřeby“ a k „zpřístupnění vyššího vzdělání všem na základě schopností všemi vhodnými prostředky“. Tento rozdíl potvrzuje i Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. (...) stále více zemí směřuje ke společnosti založené na znalostech, a proto střední vzdělání hraje čím dál větší roli v úspěšném osobním rozvoji a sociální a profesní integraci jednotlivců. V moderní společnosti představuje pouhé základní vzdělání bariéru pro úspěšný osobní i profesní rozvoj. Brání dotčeným osobám v přizpůsobení se jejich prostředí a má dalekosáhlé důsledky pro jejich sociální a ekonomickou situaci.“

Ponomaryovi proti Bulharsku

č. 5335/05 ze dne 21. června 2011

Z další judikatury

Diskriminace Romů a jejich segregace

Oršuš a ostatní proti Chorvatsku

č. 15766/03, rozsudek ze dne 16. března 2010

Velký senát rozhodl devíti hlasy proti osmi, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 v případě patnácti romských žáků v Chorvatsku, kteří byli kvůli údajné nedostatečné znalosti chorvatštiny zařazeni do tříd určených výhradně pro Romy. Soud shledal, že umísťování romských dětí do oddělených tříd nebylo doprovázeno dostatečnými zárukami zajišťujícími, že stát při výkonu svého uvážení v oblasti vzdělávání přihlédl ke zvláštním potřebám těchto žáků jako členů znevýhodněné skupiny. Nedostatečná právní úprava, absence jasných kritérií pro přeřazení do běžných tříd a chybějící program pro podporu jazykového vzdělávání vedly k nepřiměřenému znevýhodnění romských žáků.

D. H. a ostatní proti České republice

č. 57325/00, rozsudek ze dne 13. listopadu 2007

Velký senát poměrem třinácti hlasů proti čtyřem rozhodl, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva stěžovatelů, 18 romských žáků, na rovný přístup ke vzdělání zaručený v článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

Salay proti Slovensku

č. 29359/22, rozsudek ze dne 27. února 2025

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 v případě romského stěžovatele zařazeného do speciálních tříd pro děti s lehkým mentálním postižením. Soud shledal, že systém speciálního vzdělávání na Slovensku měl nepřiměřeně negativní dopad na Romy jako zranitelnou skupinu, přičemž diagnostické metody byly potenciálně kulturně a jazykově neobjektivní. Stát při rozhodování o zařazení stěžovatele do zvláštní třídy dostatečně nezohlednil specifické potřeby dětí ze znevýhodněných skupin.

Szolcsán proti Maďarsku

č. 24408/16, rozsudek ze dne 30. března 2023

Senát Soudu jednomyslně shledal, že stát nenaplnil vůči stěžovateli, žákovi romského původu, svou pozitivní povinnost, když nepodnikl aktivní kroky k nápravě faktické nerovnosti a nezabránil přetrvávající diskriminaci stěžovatele, která spočívala v jeho docházce do fakticky segregované základní školy s nadměrným zastoupením romských žáků, a to i při neexistenci diskriminačního úmyslu ze strany státních orgánů. Došlo proto k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

„57. Soud zjistil porušení práva na vzdělání bez diskriminace v řadě případů týkajících se vzdělávání romských žáků v různých kontextech a ve vztahu k různým smluvním státům. Některé z těchto stížností se týkaly praktik systematického umísťování romských žáků do samostatných škol nebo tříd (...), zatímco jiné poukazovaly na neschopnost úřadů zavést opatření s cílem vyřešit nadměrné zastoupení romských žáků ve školách (...). Ze všech těchto případů vyplývá, že vzdělávání romských dětí v segregovaných třídách nebo školách bez přijetí adekvátních opatření k nápravě nerovností, kterým byly vystaveny, lze jen stěží považovat za slučitelné s povinností státu nediskriminovat jednotlivce z důvodu rasy či etnického původu.“

Elmazova a ostatní proti Severní Makedonii

č. 11811/20 a 13550/20, rozsudek ze dne 13. prosince 2022

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že faktickou segregací romských žáků na základních školách, a to převážně z důvodu odmítání rodičů z majoritní populace umísťovat zde své děti, aniž by zároveň stát přijal účinná desegregační opatření, došlo k porušení zákazu diskriminace v přístupu ke vzdělání ve smyslu článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

X a ostatní proti Albánii

č. 73548/17, rozsudek ze dne 31. května 2022

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že nepřijetím včasných a účinných desegregačních opatření na základní škole, kterou většinově navštěvovali příslušníci jinak minoritního romského a egyptského etnika, došlo k porušení zákazu diskriminace dle článku 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě ve vztahu k právu stěžovatelů tohoto etnika na inkluzivní vzdělávání.

„86. Vzhledem k argumentaci vlády, že segregace, na kterou si stěžovatelé stěžovali, byla způsobena koncentrací romské/egyptské populace v konkrétních čtvrtích poblíž segregované školy, se návrh orgánů na sloučení této školy s nesegregovanými školami ve městě jevil jako velmi relevantní řešení. Takové sloučení by mohlo přispět k vytvoření škol, kde by poměr romských/egyptských a ostatních žáků byl rozumně proporcionality k poměru základních škol ve městě. (...) I když není úkolem Soudu určovat konkrétní opatření k nápravě segregace ve školách, je přesto těžké pochopit důvody, proč tento přístup nebyl v tomto případě realizován.“

Lavida a ostatní proti Řecku

č. 7973/10, rozsudek ze dne 30. května 2013

Senátu Soudu jednomyslně rozhodl, že nepřijetím účinných desegregačních opatření ve vztahu k základní škole navštěvované výlučně romskými žáky došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

Horváth a Kiss proti Maďarsku

č. 11146/11, rozsudek ze dne 29. ledna 2013

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že byl v důsledku umístění do zvláštní školy porušen zákaz diskriminace stěžovatelů ve spojení s právem právu na vzdělání.

„127. Skutečnosti (...) naznačují, že vzdělávací opatření pro romské stěžovatele s údajně lehkým mentálním postižením nebo poruchami učení nebyla doprovázena odpovídajícími zárukami, které by zajistily, že stát při výkonu svého úvážení v oblasti vzdělávání zohlednil jejich zvláštní potřeby jako členů znevýhodněné skupiny. (...)“

Sampani a ostatní proti Řecku

č. 59608/09, rozsudek ze dne 11. prosince 2012

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že tím, že žáci romského původu (stěžovatelé, případně jejich děti) nebyli integrováni do hlavního vzdělávacího proudu, došlo k porušení zákazu diskriminace při výkonu práva stěžovatelů na vzdělání.

Sampanis a ostatní proti Řecku

č. 32526/05, rozsudek ze dne 5. června 2008

Senát Soudu jednomyslně shledal porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 z důvodu diskriminačního zacházení s romskými dětmi v Řecku. Dětem stěžovatelů byl odepřen přístup do školy a následně byly zařazeny do přípravných tříd určených výhradně pro Romy, které byly umístěny v oddělené budově vedle hlavní školní budovy.

Diskriminace z důvodu zdravotního postižení

S. proti České republice

č. 37614/22, rozsudek ze dne 7. listopadu 2024

Senát Soudu jednomyslně shledal, že vnitrostátní orgány přijaly ve vztahu k nezletilému stěžovateli s poruchou autistického spektra dostatečně přiměřené úpravy pro zajištění jeho přístupu ke vzdělávání v průběhu jeho docházky do první třídy základní školy, a nedošlo tak k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

T. H. proti Bulharsku

č. 46519/20, rozsudek ze dne 11. dubna 2023

Senát Soudu jednomyslně shledal, že u žáka základní školy s psychosociálním postižením a problémovým chováním nedošlo během prvních dvou let školní docházky k přímé ani nepřímé diskriminaci v přístupu ke vzdělání na základě zdravotního postižení, a tím ani k porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 Úmluvy.

„122. Povaha tvrzení o údajném porušení zákazu „přímé diskriminace“ ve smyslu článku 14 Úmluvy obvykle vyžaduje, aby námitka v tomto ohledu obsahovala a) označení osoby nebo skupiny osob, ve srovnání s nimiž mělo být se stěžovatelem zacházeno odlišně („komparátor“), a b) důvod údajného rozlišování (...). V této věci mělo být rozlišovacím kritériem zdravotní postižení vyplývající z hyperkinetické a vzdělávací poruchy stěžovatele. S ohledem na vyjádření stran řízení (...) lze dále připustit, že komparátorem byli spolužáci stěžovatele, kteří netrpěli žádným postižením způsobujícím jim potíže s chováním. Soud je rovněž ochoten vycházet z toho, že stěžovatel byl s těmito žáky v relevantně srovnatelné situaci a že se s ním skutečně v analogických situacích zacházelo jinak než s nimi.“

G. L. proti Itálii

č. 59751/15, rozsudek ze dne 10. září 2020

Senát Soudu jednomyslně shledal, že neposkytnutím podpůrných opatření dívce s autismem během prvních dvou let povinné školní docházky s odvoláním na nedostatek finančních prostředků došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

Stoian proti Rumunsku

č. 289/14, rozsudek ze dne 25. června 2019

Výbor Soudu jednomyslně rozhodl, že vnitrostátní orgány přijaly vůči stěžovateli, žákovi základní školy upoutanému na kolečkové křeslo, přiměřené úpravy pro uzpůsobení vzdělání, a proto k porušení jeho práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy ani práva na vzdělání ve smyslu článku 2 Protokolu č. 1, ať samostatně nebo ve spojení s článkem 14 Úmluvy zakazujícím diskriminaci, nedošlo.

Enver Şahin proti Turecku

č. 23065/12, rozsudek ze dne 30. ledna 2018

Senát Soudu dospěl šesti hlasy proti jednomu k závěru, že tím, že se vnitrostátní orgány nezabývaly dostatečně pečlivě tím, jaká podpůrná opatření poskytnout stěžovateli, který byl upoután na invalidní vozík, aby mohl pokračovat ve studiu na vysoké škole, došlo k porušení zákazu diskriminace při přístupu ke vzdělání.

Çam proti Turecku

č. 51500/08, rozsudek ze dne 23. února 2016

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že rozhodnutím o nepřijetí stěžovatelky ke studiu na konzervatoři z důvodu, že je nevidomá, došlo k porušení zákazu diskriminace v přístupu ke vzdělání.

Hrazdíra proti České republice

č. 62565/14, rozhodnutí ze dne 23. února 2016

Výbor Soudu jednomyslně rozhodl o zjevné neopodstatněnosti stěžovatelovy námitky o porušení jeho práva na vzdělání tím, že obec nevytvořila podmínky pro to, aby se navzdory svému zdravotnímu postižení mohl vzdělávat v běžné základní škole.

Další diskriminační důvody

Djeri a ostatní proti Lotyšsku

č. 50942/20 ze dne 18. července 2024

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že lotyšské právní předpisy, které postupně zvyšovaly podíl výuky v lotyštině v rámci veřejného a soukromého předškolního vzdělávání (děti ve věku od pěti do sedmi let) a omezily výuku v ruštině, neporušily článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1. Soud uznal legitimitu cíle posílit jednotu vzdělávacího systému a ochranu lotyšského jazyka, přičemž zdůraznil, že státy mají široký prostor pro uvážení v oblasti jazykové politiky ve vzdělávání.

Džibuti a ostatní proti Lotyšsku

č. 225/20 ze dne 16. listopadu 2023

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že lotyšské právní předpisy, které postupně zvyšovaly podíl výuky v lotyštině na soukromých školách a omezily výuku v ruštině, neporušily článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1. Soud uznal legitimitu cíle posílit jednotu vzdělávacího systému a ochranu lotyšského jazyka, přičemž zdůraznil, že státy mají široký prostor pro uvážení v oblasti jazykové politiky ve vzdělávání.

Valiullina a ostatní proti Lotyšsku

č. 56928/19 ze dne 14. září 2023

Senát Soudu jednomyslně rozhodl, že lotyšské právní předpisy, které postupně zvyšovaly podíl výuky v lotyštině na veřejných školách a omezily výuku v ruštině, neporušily článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1. Soud uznal legitimitu cíle posílit jednotu vzdělávacího systému a ochranu lotyšského jazyka, přičemž zdůraznil, že státy mají široký prostor pro uvážení v oblasti jazykové politiky ve vzdělávání.

„213. Soud si je dobře vědom toho, že několik mezinárodních a evropských orgánů vydalo doporučení týkající se zavádění jazykové politiky ve vzdělávacím systému Lotyšska a jejího možného dopadu na práva menšin, jak jsou stanovena v jiných mezinárodních nebo evropských právních instrumentech (...). Pokud však jde o stížnost stěžovatelů podle článku 14 ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě, Soud se domnívá, že vláda předložila objektivní a rozumné odůvodnění potřeby zvýšit používání lotyšského jazyka jako vyučovacího jazyka ve vzdělávacím systému Lotyšska.“ (Valiullina)

Moraru proti Rumunsku

č. 64480/19, rozsudek ze dne 8. listopadu 2022

Senát Soudu jednomyslně shledal, že požadavky na minimální velikost uchazečů v přijímacím řízení na vysokou školu v oboru vojenského lékařství nebyly objektivně a rozumně odůvodněny. Došlo tak k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

Ádám a ostatní proti Rumunsku

č. 81114/17 ze dne 13. října 2020

Senát Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že nebyl porušen článek 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě v případech stěžovatelů vzdělávajících se v maďarštině, kteří byli v rámci maturity povinni vedle zkoušky ze stejných předmětů jako všichni ostatní žáci vzdělávající se v rumunštině složit navíc zkoušky z maďarského jazyka a literatury. Jen v situacích, které se liší v určité míře významnosti, mají státy povinnost s osobami nacházejícími se v těchto situacích zacházet odlišně.

Altinay proti Turecku

č. 37222/04 ze dne 9. července 2013

Senát Soudu dospěl pěti hlasy proti dvěma k závěru, že tím, že v rámci přijímacího řízení na vysokou školu byly uplatňovány rozdílné koeficienty u studijních výsledků uchazečů ze středních odborných učilišť a z gymnázií s obecným zaměřením nedošlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1. Soud nicméně jednomyslně konstatoval, že k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 došlo tím, že změna kritérií pro přijetí na vysokou školu nebyla pro stěžovatele předvídatelná a nevztahovala se na něj přechodná ustanovení.

Ponomaryovi proti Bulharsku

č. 5335/05 ze dne 21. června 2011

Senát Soudu rozhodl jednomyslně, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 v případě ruských studentek žijících v Bulharsku, které musely platit školné za středoškolské vzdělání kvůli svému státnímu občanství a imigračnímu statusu, zatímco cizinci s trvalým pobytem měli nárok na bezplatné vzdělání. Shledal, že požadavek na placení školného nebyl objektivně a rozumně odůvodněný, a konstatoval, že Bulharsko porušilo právo stěžovatelek na vzdělání.

Další prameny mezinárodního práva

Evropská unie

- [Listina základních práv EU](#) (články 14, 21, 26)
- [Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ](#)

Rada Evropy

- [Evropská sociální charta](#) (článek 16)
- [Revidovaná Evropská sociální charta](#) (články 7, 10, 15, 17, 30, E)
- [Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin](#) (články 6, 12)
- [Doporučení CM/Rec \(2012\) 13 Výboru ministrů členským státům o zajištění kvalitního vzdělávání ze dne 12. prosince 2012](#)
Recommendation CM/Rec (2012) 13 of the Committee of Ministers to member states on ensuring quality education
- [Doporučení CM/Rec \(2009\) 4 Výboru ministrů členským státům o vzdělávání Romů a Travellerů v Evropě ze dne 17. června 2009](#)
- [Doporučení Rec \(2006\) 5 Výboru ministrů členským státům o Akčním plánu Rady Evropy na podporu práv a plného zapojení osob se zdravotním postižením do společnosti: zlepšení kvality života osob se zdravotním postižením v Evropě 2006–2015 ze dne 5. dubna 2006](#)
- [Doporučení č. R \(2000\) 4 Výboru ministrů dne o vzdělávání romských/cikánských dětí v Evropě ze dne 3. února 2000](#)
- [Doporučení č. R \(92\) 6 Výboru ministrů o ucelené politice pro osoby se zdravotním postižením ze dne 4. dubna 1992](#)
- [Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Všeobecné politické doporučení ECRI č. 16: O ochraně nelegálních migrantů před diskriminací ze dne 16. března 2016](#)
- [Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Všeobecné politické doporučení ECRI č. 13: O boji proti anti-cikánství a diskriminaci vůči Romům ze dne 24. června 2011](#)
- [Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Obecné pokyny ECRI, doporučení č. 10: O potírání rasismu a rasové diskriminace ve školním vzdělávání a jeho prostřednictvím ze dne 15. prosince 2006](#)
- [Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Všeobecné politické doporučení ECRI č. 7: Doporučení pro národní legislativu k boji proti rasismu a rasové diskriminaci ze dne 13. prosince 2002](#)
- [Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Všeobecné politické doporučení ECRI č. 3: Potírání rasismu a nesnášenlivosti směřující vůči Romům ze dne 6. března 1998](#)
- [Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Všeobecné politické doporučení ECRI č. 1: Potírání rasismu, xenofobie, antisemitismu a jiné nesnášenlivosti ze dne 4. října 1996](#)
- [Rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1509 \(2006\): Lidská práva nelegálních migrantů](#)
Resolution 1509 (2006) Human rights of irregular migrants adopted on 27 June 2006 and entitled
- [Poradní výbor pro Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin, Tematický komentář č. 1: O vzdělávání podle Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin ze dne 31. května 2024](#)

Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, Thematic Commentary No. 1: On Education under the Framework Convention for the Protection of National Minorities, adopted on 31 May 2024

- [Poradní výbor pro Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin, Tematický komentář č. 3: Jazyková práva osob náležejících k národnostním menšinám podle Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin ze dne 24. května 2012](#)

Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, Thematic Commentary No. 3: The Language Rights of Persons Belonging to National Minorities under the Framework Convention, adopted on 24 May 2012

Organizace spojených národů

- [Úmluva o právech dítěte](#) (články 2, 28, 29)
- [Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech](#) (články 2, 13)
- [Všeobecná deklarace lidských práv](#) (článek 26)
- [Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen](#) (článek 10)
- [Úmluva o právech osob se zdravotním postižením](#) (článek 2, 24)
- [Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace](#) (článek 5)
- [Úmluva o právním postavení uprchlíků](#) (článek 22)
- [Úmluva o boji proti diskriminaci v oblasti vzdělávání](#)
- [Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva, Obecný komentář č. 13 \(1999\): Právo na vzdělání](#)
- [Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 1 \(2001\): Cíle vzdělávání](#)
- [Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 6 \(2005\): Zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi jejich původu](#)

Česká právní úprava a praxe

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (čl. 1, 3 odst. 1, 33)
- Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) (§§ 1–7, § 10)
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) (§ 2, § 16–16b, § 20–21, § 30, § 36, § 48–48a)
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (§ 133a)
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- [Nález Ústavního soudu ze dne 15. listopadu 2023, sp. zn. III. ÚS 1068/22](#) (právo na soudní ochranu v kontextu možné diskriminace dítěte se zdravotním postižením v přístupu ke vzdělání)
- [Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. března 2022, sp. zn. I. ÚS 3228/21](#) (neposkytnutí přiměřených úprav v rámci vzdělávání dítěte se zdravotním postižením v oblasti přímé výuky a školní družiny)
- [Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2018, sp. zn. III. ÚS 2067/18](#) (diskriminace na základě věku při přijetí do mateřské školy)
- [Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2015, sp. zn. Pl. ÚS 16/14](#) (povinné očkování jako podmínka pro přijetí do mateřské školy)
- [Nález Ústavního soudu ze dne 12. srpna 2015, sp. zn. III. ÚS 1136/13](#) (prokazování nepřímé diskriminace romských dětí při jejich umísťování do zvláštních škol)
- [Nález Ústavního soudu ze dne 18. března 2014, sp. zn. II. ÚS 365/14](#) („přiměřená úprava“ v souvislosti s právem osob se zdravotním postižením na rovný přístup ke vzdělání)
- [Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. května 2022, sp. zn. 25 Cdo 473/2021](#) (rasová segregace na základní škole)

- [Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. října 2020, sp. zn. 25 Cdo 3821/2018](#) (diskriminační jednání, spočívající v tom, že rodiče dítěte s autismem částečně nesli náklady spojené s působením asistenta pedagoga ve třídě)
- [Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2019, sp. zn. 25 Cdo 348/2019](#) (zákaz nošení hidžábu na střední škole)
- [Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+](#)
- [Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů \(Strategie romské integrace\) 2021–2030](#)
- Výkon rozsudku [D. H. a ostatní proti České republice](#)
- [Akční plán výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti České republice z roku 2023](#)

Norská zkušenost

THE EUROPEAN WERGELAND CENTRE (EWC) – spolupráce Rady Evropy a Norska

O centru

- *The European Wergeland Centre (EWC)* je evropské centrum zaměřené na vzdělávání v oblasti interkulturního porozumění, lidských práv a demokratických hodnot.
- Bylo založeno v roce 2008 Radou Evropy a Norskem. Slouží všem 46 členským státům Rady Evropy.
- EWC svými projekty podporuje doporučení a politiky Rady Evropy, jako je *Charta o vzdělávání k demokratickému občanství a lidskoprávnímu vzdělávání* s cílem zajistit, aby hodnoty lidských práv, demokracie a právního státu byly podporovány ve vzdělávání i skrze vzdělávání.
- Hlavním cílem EWC je posilování schopnosti jednotlivců, vzdělávacích institucí a vzdělávacích systémů budovat a udržovat kulturu demokracie a lidských práv.
- Více informací o EWC [zde](#).

Aktivity EWC v oblasti inkluzivního vzdělávání a zamezování diskriminace Romů

- Podpora inkluzivního a demokratického vzdělávání v Rumunsku prostřednictvím iniciativy *Podpora inkluze a kvalitního vzdělávání v Rumunsku*, která školí učitele a propojuje školy s místními úřady.
- Zvyšování inkluze Romů projektem *Škola pro všechny, všichni pro školu*, který pomáhá školám s vysokým podílem romských žáků vytvářet inkluzivní vzdělávací prostředí.
- Zapojení romských rodičů a dětí, například organizací setkání, kde se diskutuje o důležitost vzdělávání a aktivního zapojení rodičů do školního života jejich dětí.

Lidskoprávní přístup ke a ve vzdělávání

- Rada Evropy definuje přístup k lidským právům ve vzdělávání jako klíčový prvek demokratického a inkluzivního školního systému. Tento přístup zahrnuje (i) *vzdělávání o lidských právech*; (ii) *vzdělávání pro lidská práva*; (iii) *vzdělávání skrze lidská práva*; (iv) *implementace v praxi*.
- *Vzdělávání o lidských právech* zahrnuje: poskytování znalostí o lidských právech, jejich principech, historii a mezinárodních mechanismech ochrany; učení o významu demokracie, právního státu a hodnot, které podporují svobodnou spravedlivou společnost; seznamování studentů s klíčovými dokumenty jako je Evropská úmluva o lidských právech nebo Charta o vzdělávání k demokratickému občanství a lidskoprávnímu vzdělávání Rady Evropy.

- *Vzdělávání pro lidská práva zahrnuje:* rozvoj dovedností a postojů potřebných k ochraně a prosazování lidských práv; podporu aktivního občanství, kritického myšlení a schopnosti bojovat proti diskriminaci a nespravedlnosti; podporu inkluzivního vzdělávání, které zajišťuje rovné příležitosti pro všechny bez ohledu na etnický původ náboženství, pohlaví nebo sociální status.
- *Vzdělávání skrze lidská práva zahrnuje:* zajištění, aby samotné vzdělávací prostředí bylo založené na respektování lidských práv; demokratickou správu škol, kde studenti, učitelé i rodiče mají možnost vyjádřit své názory a podílet se na rozhodování; prevence násilí, šikany a diskriminace v rámci školního prostředí; respektující a participativní metody výuky, které podporují spolupráci a vzájemný respekt.
- *Implementace v praxi zahrnuje:* zapojení vzdělávacích institucí do národních a mezinárodních programů podporujících lidskoprávní vzdělávání; školení učitelů, aby dokázali efektivně předávat hodnoty lidských práv a vytvářet inkluzivní výukové prostředí; spolupráce mezi školami, místními komunitami a státními institucemi na zlepšení podmínek pro rovný přístup ke vzdělávání.

Dokumenty Rady Evropy

- [Studie proveditelnosti desegregačních a inkluzivních politik a praxí v oblasti vzdělávání romských a kočovných dětí](#) (2024)
(*Feasibility study on desegregation and inclusion policies and practices in the field of education for Roma and Traveller children*)
- [Inschool projekt: Mapovací studie – Segregace ve vzdělávání romských komunit: trendy a cesty k inkluzi ve vzdělávání](#)
(*Inschool project: Mapping study – School segregation of Roma communities: trends and pathways towards educational inclusion*)
- [Boj proti segregaci ve školství v Evropě prostřednictvím inkluzivního vzdělávání: poziční dokument](#) (2017)
(*Fighting school segregation in Europe through inclusive education: a position paper*)

Tato příručka má čistě informativní povahu a neobsahuje závazný právní výklad rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Jejich anotace, na které je v tomto dokumentu odkazováno, nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Tento dokument jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.